

PERUSREKISTERIEN TIETOJEN KÄSITTELYÄ KOSKEVAT YLEISET KÄYTTÖEHDOT

1. Yleistä

1.1 Käyttöehtojen tavoite

Käyttöehtojen tavoitteena on määritellä ja yhdenmukaistaa viranomaisten pitämistä yhteiskunnan perusrekistereistä luovutettujen tietojen käsittelyä ja perusrekisterien tietoihin myönnettyjen käyttöoikeuksien sisältöä koskevat yleiset ja yhteiset periaatteet.

1.2. Soveltamisala

Nämä käyttöehdot eivät sisällä velvoittavia oikeusohjeita (vrt. Liite 1).

Käyttöehtoja suositellaan soveltuvien osin käytettäväksi seuraavien perusrekisterien¹ tietojen käsittelyyn ja luovuttamiseen:

- väestötietojärjestelmä (VTJ),
- kiinteistötietojärjestelmä (KTJ),
- kaupparekisteri,
- yhdistysrekisteri,
- säätiörekisteri, sekä
- yritys- ja yhteisötietojärjestelmä (YTJ).

Käyttöehdot koskevat ensisijaisesti vain sellaisia perusrekisterin tietoja, joiden käsittelyyn liittyy lainsäädännöstä johtuvia ehtoja tai rajoituksia. Kaupparekisterin, yhdistysrekisterin, säätiörekisterin sekä yritys- ja yhteisötietojärjestelmän tietojen käsittelyä eivät kuitenkaan koske yhtä laajat laissa säädetyt ehdot ja rajoitukset kuin väestötietojärjestelmän ja kiinteistötietojärjestelmän tietoja².

Näissä käyttöehdoissa tarkoitetaan:

- perusrekisterinpitäjällä³ viranomaista, jonka toimivaltaan edellä mainitun perusrekisterin pitäminen lain mukaan kuuluu, ja
- käyttäjällä viranomaista, yritystä tai yhteisöä taikka luonnollista henkilöä, jolle rekisterinpitäjä on luovuttanut perusrekisterin tietoja tai myöntänyt perusrekisterin tietoihin käyttöoikeuden (vrt. Liite 2).

Käyttäjä voi olla tai siitä voi tulla perusrekisterin tietojen luovutuksen yhteydessä rekisterinpitäjä, jolloin sitä koskevat kaikki rekisterinpitäjälle laissa tai sen nojalla asetetut velvoitteet.

¹ Vrt. laki (634/2011) julkisen hallinnon tietohallinnon ohjauksesta 10 §. Perusrekisterit ovat henkilötietolain (523/1999) 3 §:n 3 kohdassa tarkoitettuja henkilörekistereitä.

² Kaupparekisterilaki (129/1979) 1 §, yhdistyslaki (503/1989) 47 §, säätiölaki (109/1930) 24 § ja säätiöasetus (1045/1989) 9 a § sekä yritys- ja yhteisötietolaki (244/2001) 16 §

³ Henkilötietolain 3 §:n 4 kohta sisältää rekisterinpitäjän oikeudellisen määritelmän. Rekisterinpitäjällä tarkoitetaan yhtä tai useampaa henkilöä, yhteisöä, laitosta tai säätiötä, jonka käyttöä varten henkilörekisteri perustetaan ja jolla on oikeus määrätä henkilörekisterin käytöstä tai jonka tehtäväksi rekisterinpito on lailla säädetty.

Näitä käyttöehtoja voidaan soveltuvin osin käyttää myös julkisen hallinnon viranomais-
ten pitämien muiden tietovarantojen tietojen käsittelyyn ja luovuttamiseen.

Nämä käyttöehdot tulevat voimaan X päivänä xxxkuuta 201X ja ne ovat voimassa tois-
taiseksi.

2. Tietojen käsittelyä koskeva päätös tai lupa

Käyttäjän on pyydettävä perusrekisterin tietojen käsittelyä rekisterinpitäjälle osoitetulla
suullisella tai kirjallisella hakemuksella/pyynnöllä, jossa on ilmoitettava ainakin pyydetty
tiedot, tietojen käyttötarkoitus ja käsittelyn peruste.

Perusrekisterinpitäjä tekee käyttäjän hakemuksesta/pyynnöstä perusrekisterin tietojen
käsittelyä ja luovuttamista koskevan päätöksen (hallintopäätös tai hallintolupa). Päätös
voi olla suullinen tai kirjallinen. Päätöksessä määritellään ainakin tietojen käyttäjä, luo-
vutettavat tai käyttöoikeuden alaiset tiedot, tietojen käyttötarkoitus, käsittelyn peruste se-
kä tietojen käyttöä ja suojausta koskevat ehdot.

Käyttäjä voi hakea oikaisua ja/tai valittaa perusrekisterinpitäjän antamaan kielteiseen
päätökseen. Oikaisuvaatimus tehdään perusrekisterinpitäjälle ja valitus hallinto-
oikeudelle.

Perusrekisterin tietojen käsittelyä ja luovuttamista koskevan asian käsittelyyn sovelletaan
Suomen lainsäädäntöä ja osittain myös Euroopan unionin lainsäädäntöä. Valitustapauk-
sissa toimivaltainen hallintotuomioistuin määräytyy hallintolainkäyttölain (586/1996)
säännösten mukaan. Hallintoasian käsittelyä perusrekisteriviranomaisessa koskevasta so-
vellettavasta laista tai oikeuspaikasta ei voida sopia erikseen, vaan ne määräytyvät suo-
raan rekisterinpitäjän tehtäviä ja toimivaltaa koskevan kansallisen lainsäädännön nojalla.

3. Henkilötietojen käsittelyn yleiset periaatteet ja edellytykset

3.1 Henkilötietojen käsittelyn yleiset periaatteet ja edellytykset perusrekisterinpitäjän ja käyttä- jän kannalta

Perusrekisterinpitäjän ja käyttäjän on otettava perusrekisterin tietojen käsittelyssä huo-
mioon henkilötietolaissa (523/1999)⁴ säädetyt henkilötietojen käsittelyn⁵ yleiset periaat-
teet.

Henkilötietojen käsittelyn yleiset periaatteet ovat:

- *Huolellisuusvelvoite*⁶, jonka mukaan henkilötietoja tulee käsitellä laillisesti, noudat-
taa huolellisuutta ja hyvää tietojenkäsittelytapaa sekä toimia muutoinkin niin, ettei
rekisteröidyn yksityiselämän suojaa ja muita yksityisyyden suojan turvaavia perusoi-
keuksia rajoiteta ilman laissa säädettyä perustetta.
- *Käsittelyn suunnitelmallisuusvelvoite*⁷, jonka mukaan henkilötietojen käsittelyn tulee
olla asiallisesti perusteltua rekisterinpitäjän/käyttäjän toiminnan kannalta. Henkilötie-
tojen käsittelyn tarkoitukset sekä se, mistä henkilötiedot säännönmukaisesti hankitaan
ja mihin niitä säännönmukaisesti luovutetaan, on määriteltävä ennen henkilötietojen

⁴ jatkossa HetiL

⁵ Henkilötietojen käsittelyllä tarkoitetaan henkilötietolain 3 §:n 2 kohdan mukaan henkilötietojen keräämistä, tallettamista,
järjestämistä, käyttöä, siirtämistä, luovuttamista, säilyttämistä, muuttamista, yhdistämistä, suojaamista, poistamista, tuhoa-
mista sekä muita henkilötietoihin kohdistuvia toimenpiteitä. Vrt. myös henkilötiedon ja henkilörekisterin määritelmät lain 3
§:ssä.

⁶ HetiL 5 §

⁷ HetiL 6 §

keräämistä tai muodostamista henkilörekisteriksi. Henkilötietojen käsittelyn tarkoitus tulee määritellä siten, että siitä ilmenee, minkälaisen tehtävien hoitamiseksi henkilötietoja käsitellään.

- *Käyttötarkoitussidonnaisuuden* ⁸ periaate, jonka mukaan henkilötietoja saa käyttää tai muutoin käsitellä vain tavalla, joka ei ole yhteen sopimaton edellä mainitun käsittelyn suunnitelmallisuusvelvoitteen kanssa. Myöhempiä henkilötietojen käsittelyä historiallista tutkimusta taikka tieteellistä tai tilastotarkoitusta varten ei pidetä yhteen sopimattomana alkuperäisten käsittelyn tarkoitusten kanssa.
- *Tarpeellisuusvaatimus* ⁹, jonka mukaan käsiteltävien henkilötietojen tulee olla määritellyn henkilötietojen käsittelyn tarkoituksen kannalta tarpeellisia.
- *Virheettömyysvaatimus* ¹⁰, jonka mukaan rekisterinpitäjän/käyttäjän on huolehdittava siitä, ettei virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja käsitellä ottaen huomioon käsittelyn tarkoitus ja sen merkitys yksityisyyden suojalle.

Tietojen käsittelyssä on otettava huomioon myös:

- *Hyvä tiedonhallintatapa* ¹¹, jonka mukaan viranomaisen tulee hyvän tiedonhallintatavan luomiseksi ja toteuttamiseksi huolehtia asiakirjojen ja tietojärjestelmien sekä niihin sisältyvien tietojen asianmukaisesta saatavuudesta, käytettävyydestä ja suojaamisesta sekä eheydestä ja muusta tietojen laatuun vaikuttavista tekijöistä.

Lisäksi perusrekisterinpitäjää ja käyttäjää koskevat HetiL:n säännökset henkilötietojen käsittelyn yleisistä edellytyksistä ¹². Näitä edellytyksiä ovat mm. laissa säädetyn tai sen nojalla määrätyn tehtävän tai velvoitteen suorittaminen, käyttäjän ja rekisteröidyn välinen asiallinen yhteys (yhteysvaatimus) sekä rekisteröidyn antama nimenomainen suostumus ¹³.

3.2 Rekisteröidyn oikeudet henkilötietojen käsittelyssä

Perusrekisterinpitäjän ja käyttäjän on otettava huomioon henkilötietojen käsittelyssä seuraavat rekisteröidylle kuuluvat oikeudet:

- *Informointi tietojen käsittelystä* ¹⁴, jonka mukaan rekisterinpitäjän on henkilötietoja kerätessään huolehdittava siitä, että rekisteröity voi saada tiedon rekisterinpitäjästä ja tarvittaessa tämän edustajasta, henkilötietojen käsittelyn tarkoituksesta sekä siitä, mihin tietoja säännönmukaisesti luovutetaan, samoin kuin ne tiedot, jotka ovat tarpeen rekisteröidyn oikeuksien käyttämiseksi asianomaisessa henkilötietojen käsittelyssä.
- *Tarkastusoikeus* ¹⁵, jonka mukaan jokaisella on salassapitosäännösten estämättä oikeus tiedon etsimiseksi tarpeelliset seikat ilmoitettuaan saada tietää, mitä häntä koskevia tietoja henkilörekisteriin on talletettu tai, ettei rekisterissä ole häntä koskevia tietoja.
- *Tiedon korjaaminen* ¹⁶, jonka mukaan rekisterinpitäjän on ilman aiheetonta viivytystä oma-aloitteisesti tai rekisteröidyn vaatimuksesta oikaistava, poistettava tai täydennettävä rekisterissä oleva, käsittelyn tarkoituksen kannalta virheellinen, tarpeeton, puutteellinen tai vanhentunut henkilötieto.

⁸ HetiL 7 §

⁹ HetiL 9 § 1 mom.

¹⁰ HetiL 9 § 2 mom.

¹¹ JulkL 18 §

¹² HetiL 8 §

¹³ HetiL 3 § 7 kohdan mukaan suostumuksella tarkoitetaan kaikenlaista vapaaehtoista, yksilöityä ja tietoista tahdon ilmaisu, jolla rekisteröity hyväksyy henkilötietojensa käsittelyn.

¹⁴ HetiL 24-25 §

¹⁵ HetiL 26-28 §

¹⁶ HetiL 29 §

- *Kielto-oikeus*¹⁷, jonka mukaan rekisteröidyllä on oikeus kieltää rekisterinpitäjää sittelemästä häntä itseään koskevia tietoja suoramainontaa, etämyyntiä ja muuta ramarkkinointia sekä markkina- ja mielipidetutkimusta samoin kuin henkilömatrikkeliä ja sukututkimusta varten.
- *Asianosaisen oikeus tiedonsaantiin*¹⁸, jonka mukaan hakijalla, valittajalla sekä muulla, jonka oikeutta, etua tai velvollisuutta asia koskee (asianosainen), on oikeus saada asiaa käsittelevältä tai käsitelleeltä viranomaiselta tieto muunkin kuin julkisen asiakirjan sisällöstä, joka voi tai on voinut vaikuttaa hänen asiansa käsittelyyn.
- *Oikeus saada tieto itseään koskevasta asiakirjasta*¹⁹.

4. Tietojen julkisuus ja salassapito

Perusrekisterit eivät yleensä sisällä tietoja, jotka on säädetty salassa pidettäväksi viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa, lukuun ottamatta ns. turvakiellon kohteena olevia tietoja²⁰. Säätiölaki ja yritys- ja yhteisötietolaki sisältävät kuitenkin erityissäännöksiä eräiden säätiörekisteriin ja yritys- ja yhteisötietojärjestelmään talletettujen tietojen salassapidosta²¹.

JulKL sisältää säännökset viranomaisen asiakirjan salassapidon lakkaamisesta²². Perusrekisteriä koskeva erityislainsäädäntö voi myös sisältää säännöksiä tietojen luovuttamista koskevien rajoitusten päättymisen ajankohdasta²³.

Perusrekisterinpitäjän on tietojen käsittelyä koskevassa päätöksessä/luvassa otettava huomioon HetiLssa säädetty arkaluonteisten tietojen käsittelykielto²⁴ sekä HetiLssa²⁵ ja perusrekistereitä koskevassa erityislainsäädännössä säädetty kielto-oikeudet²⁶.

Perusrekisterinpitäjää ja **käyttäjää** saattaa koskea käsiteltäviä tietoja koskeva vaitiolo-velvollisuus ja hyväksikäyttökielto²⁷.

5. Palvelutaso ja laatu

5.1 Perusrekistereitä koskevia toiminnallisia laatutekijöitä

Perusrekisterinpitäjän on toimittava tietoja luovuttaessaan *hyvän hallinnon perusteiden* mukaisesti. Hyvän hallinnon perusteita koskevat keskeiset säännökset sisältyvät hallintolakiin (434/2003). Näitä perusteita ovat hallinnon oikeusperiaatteet, palveluperiaate, neuvontavelvoite, hyvän kielenkäytön vaatimus sekä kielilain (423/2003) mukaisten suomen- ja ruotsinkielistä koskevien velvoitteiden toteuttaminen.

¹⁷ HetiL 30 §

¹⁸ Viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) 11 §, (jatkossa JulKL).

¹⁹ JulKL 12 §

²⁰ JulKL 24 § 1 mom. 31 kohta. Säännöksen mukaan salassa pidettäviä viranomaisen asiakirjoja ovat, jollei erikseen toisin säädetä, asiakirjat, jotka sisältävät tiedon henkilön ilmoittamasta salaisesta puhelinnumerosta tai tiedon matkaviestimen sijaintipaikasta, samoin kuin asiakirjat, jotka sisältävät tiedon henkilön kotikunnasta ja hänen siellä olevasta asuinpaikastaan tai tilapäisestä asuinpaikastaan samoin kuin puhelinnumerosta ja muista yhteystiedoista, jos henkilö on pyytänyt tiedon salassapitoa ja hänellä on perusteltu syy epäillä itsensä tai perheensä terveyden tai turvallisuuden tulevan uhatuksi. Vrt. myös väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetun lain (661/2009) 36 ja 37 §, jotka sisältävät säännökset turvakiellosta (jatkossa VTL).

²¹ Säätiölaki 24 § ja yritys- ja yhteisötietolaki 5 §.

²² JulKL 31 §

²³ Esim. VTL 45 §

²⁴ HetiL 11 §

²⁵ HetiL 30 §. Suoramainontaa, etämyyntiä, muuta suoramarkkinointia, markkina- ja mielipidetutkimusta sekä henkilömatrikkeliä ja sukututkimusta koskevat kielto-oikeudet.

²⁶ Esim. laki väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista 35 ja 36 §

²⁷ JulKL 23 §, vrt. myös VTL 77 §

Käyttäjällä on oikeus vaatia, että perusrekisterinpitäjä täyttää hyvän hallinnon perusteiden mukaisen toiminnan laatua koskevan vähimmäistason.

Perusrekisterinpitäjän on käsiteltävä perusrekisterin tietojen käsittely koskeva hakemus tai pyyntö hallintolain mukaan ilman aiheutonta viivytystä²⁸.

Käyttäjällä on pyynnöstä oikeus saada perusrekisterinpitäjältä arvio tietojen käsittelyä koskevan päätöksen tai luvan antamisajankohdasta²⁹.

5.2 Perusrekisterien tietojen sisällöllisiä laatutekijöitä

Perusrekisterinpitäjä vastaa perusrekisterin tietojen käytettävyydestä, eheydestä ja luotamuksellisuudesta³⁰.

Perusrekisterinpitäjää koskee HetiLn mukaan virheettömyysvaatus³¹. Vaatimuksen mukaan tämän on huolehdittava siitä, ettei virheellisiä, epätäydellisiä tai vanhentuneita henkilötietoja käsitellä. Lisäksi rekisterinpitäjä on velvollinen korvaamaan sen taloudellisen ja muun vahingon, joka on aiheutunut rekisteröidylle tai muulle henkilölle HetiLn lain vastaisesta henkilötietojen käsittelystä³².

Perusrekisteriin talletettuihin tietoihin liittyy yleensä jonkin tasoinen *julkinen luotettavuus* tai muu vastaava laissa säädetty tietojen luotettavuutta korostava tai sen takaava seikka, josta rekisterinpitäjä vastaa.

Väestötietojärjestelmään talletettuja henkilötietoja pidetään julkisesti luotettavina tietoina, jollei osoiteta, että tieto on virheellinen tai puutteellinen. Järjestelmän henkilötietoja voidaan käyttää henkilöä koskevassa päätöksenteossa. Muita väestötietojärjestelmään talletettuja tietoja saa käyttää henkilöä koskevassa päätöksenteossa vain, jos henkilölle on annettu selvitys tietojen sisällöstä ja käytöstä.³³ Sellaisen väestötietojärjestelmän tietojen käyttäjän, joka ei ole itse rekisteröity, oikeus vahingonkorvaukseen väestötietojärjestelmän rekisterinpitäjältä on enimmäismäärältään rajattu luovutetuista tiedoista perityn maksun suuruuteen.

Jos *kiinteistötietojärjestelmästä* luovutetussa tiedossa on virhe tai puute, josta on aiheutunut vahinkoa, on vahingon kärsijälle oikeus saada siitä korvaus tiedon luovuttajalta³⁴.

Kaupparekisterin, yhdistysrekisterin ja säätiörekisterin tietoihin liittyy ns. julkisuusvaikutus. Rekisteriin merkitty asia katsotaan tulleen kolmannen henkilön tietoon³⁵. Rekisteröinnillä tietyt yritykset ja yhteisöt, kuten osakeyhtiö ja osuuskunta, syntyvät eli saavuttavat oikeuskelpoisuuden ja oikeustoimikelpoisuuden³⁶.

²⁸ Hallintolain 23 § 1 mom.

²⁹ Hallintolain 23 § 2 mom.

³⁰ Käytettävyydellä tarkoitetaan tiedon saatavuutta, hyödynnettävyyttä ja oikea-aikaisuutta. Eheydellä tarkoitetaan tiedon oikeellisuutta ja ajantasaisuutta. Luotamuksellisuudella tarkoitetaan sitä, että tieto on vain niiden käytössä, joilla siihen on laillinen oikeus.

³¹ HetiL 9 §

³² HetiL 47 §

³³ VTL 18 §

³⁴ Laki (453/2002) kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavista tietopalveluista 8 § (jatkossa KTJL)

³⁵ Kaupparekisterilaki 26 §, yhdistyslain 9 ja 10 luku ja säätiölaki 8 §

³⁶ Esim. osakeyhtiölaki 2 luku 9 §

Yritys- ja yhteisötietojärjestelmään talletettavien tietojen oikeusvaikutukset määräytyvät järjestelmän kantarekistereitä koskevien säännösten mukaan³⁷.

Käyttäjä vastaa siitä, että tietoja käytetään käyttötarkoituksen mukaisesti ja että tässä yhteydessä tietolähde ja tietojen ajantasaisuus on selvitettävissä.

6. Tietojen edelleenluovutus

Perusrekisterinpitäjä voi asettaa perusrekisteristä luovutettuja tietoja koskevan edelleenluovutuskieannon³⁸, jollei laissa toisin säädetä.

Käyttäjä ei voi yksipuolisesti siirtää perusrekisterin tietoja koskevaa käyttöoikeutta toiselle henkilölle tai organisaatiolle.

Perusrekisterinpitäjä voi asettaa käyttäjälle velvollisuuden ilmoittaa käyttöoikeutta ja sen perusteita koskevista muutoksista.

Perusrekisterinpitäjällä³⁹ on velvollisuus informoida henkilötietojen käsittelystä (*informointivelvoite*). Velvoitteen mukaan rekisteröidylle on annettava mm. tieto siitä mihin rekisterin tietoja säännönmukaisesti luovutetaan⁴⁰.

Käyttäjän on suoramainoksessa, etämyynnissä ja muussa suoramarkkinoinnissa sekä markkina- ja mielipidetutkimuksen kyselyssä ja muussa näihin rinnastettavassa osoittelisessa lähetyksessä, jota varten henkilön nimi- ja yhteystiedot on hankittu perusrekisteristä, ilmoitettava tiedonhankinnassa käytetyn perusrekisterin nimi, rekisterinpitäjä ja tämän yhteystiedot (*osoitelähteen ilmoittaminen*). Puhelinmyynnissä perusrekisterin tietojen käyttäjän on annettava vastaavat tiedot pyynnöstä⁴¹.

Perusrekisterinpitäjän on hyvän tietojenkäsittelytavan⁴² mukaan huolehdittava siitä, että luovutettujen tietojen käyttäjälle on annettu riittävä informaatio tiedon ajantasaisuudesta ja muista sen laatua ja käytettävyyttä koskevista seikoista.

7. Luovutusehtojen muuttaminen ja käyttöoikeuden peruuttaminen

Perusrekisterinpitäjä voi aina yksipuolisesti muuttaa tietojen luovutusta tai käyttöoikeutta koskevia ehtoja tai peruuttaa käyttöoikeuden perusrekisterin tietojen käsittelyä koskevassa lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten johdosta.

Perusrekisterinpitäjä voi hallintolain mukaan korjata perusrekisterin tietojen käsittelyä koskevassa hallintopäätöksessä olevan asia- ja kirjoitusvirheen⁴³. Yleensä päätöksessä olevan asiavirheen korjaaminen asianosaisen (käyttäjän) vahingoksi edellyttää tämän suostumusta.

³⁷ Oikeusvaikutusten määräytyminen, yritys- ja yhteisötietolaki 17 § (jatkossa YTJL). Lain 2 §:n mukaan kantarekistereillä tarkoitetaan yritys- ja yhteisötietojärjestelmään liittyviä Patentti- ja rekisterihallituksen ylläpitämiä kauppa- ja säätiörekistereitä sekä verohallinnon ylläpitämiä työnantaja-, ennakkoperintä- ja arvonlisäverovelvollisten rekistereitä.

³⁸ Kielto perustuu käyttötarkoitussidonnaisuuden periaatteeseen (HetiL 7 §) ja virheettömyysvaatimukseen (HetiL 9 §) sekä siihen, että sen avulla pyritään edistämään mahdollisimman ajantasaisten tietojen käsittelyä.

Vrt. myös VTL 51 §: Väestötietojärjestelmästä luovutettuja tietoja saa käyttää vain siihen käyttötarkoitukseen, johon ne on luovutettu. Tiedot saa luovuttaa edelleen tai muuten antaa sivulliselle vain, jos siitä on säädetty laissa tai jos tiedon luovuttanut rekisterihallinnon viranomaisen on antanut siihen nimenomaisen luvan.

³⁹ Informointivelvoite koskee myös käyttäjää sellaisen rekisterin osalta, jonka tietojen käsittelystä tämä vastaa itsenäisesti.

⁴⁰ HetiL 24 §

⁴¹ HetiL 25 §

⁴² HetiL 5 §, vrt. myös JulkL 18 §

⁴³ Hallintolaki 50-53 §

Perusrekisterien tietojen käsittelyä koskeva yleis- ja erityislainsäädäntö sisältää laissa asetettujen velvoitteiden rikkomista koskevat rangaistussäännökset⁴⁴. Nämä säännökset koskevat myös käyttäjää.

Perusrekisterinpitäjä voi väärinkäytöstopauksissa hallinnollisessa menettelyssä peruuttaa myöntämänsä tietojen käyttöoikeuden tai asettaa käyttöoikeutta koskevan kiellon tai rajoituksen.

8. Tietojen käyttö ja suojaus

Rekisterinpitäjän on HetiLn mukaan toteutettava tarpeelliset tekniset ja organisatoriset toimenpiteet henkilötietojen suojaamiseksi asiattomalta pääsylvä tietoihin ja vahingossa tai laittomasti tapahtuvalta tietojen hävittämislä, muuttamiselta, luovuttamiselta, siirtämiseltä taikka muulta laittomalta käsittelyltä. Rekisterinpitäjän on toimenpiteiden toteuttamisessa otettava huomioon käytettävissä olevat tekniset mahdollisuudet, toimenpiteiden aiheuttamat kustannukset, käsiteltävien tietojen laatu, määrä ja ikä sekä käsittelyn merkitys yksityisyyden suojan kannalta⁴⁵.

Tietosuojavaltuutetulla on yleinen oikeus salassapitosäännösten estämättä saada perusrekisterinpitäjältä ja käyttäjältä tiedot käsiteltävistä henkilötiedoista sekä kaikki tiedot, jotka ovat tarpeen henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden valvonnassa⁴⁶.

Perusrekisterienpitäjät valvovat ja seuraavat luovutettujen tietojen käsittelyä erilaisin menetelmin. Näihin menetelmiin saattavat kuulua mm. rekisterinpitäjän tiedonsaanti- ja tarkastusoikeus, käyttöoikeus- ja lokitietojen käsittely sekä muut tekniset ja toiminnalliset valvonta- ja seurantamenetelmät⁴⁷.

Perusrekisterinpitäjä voi antaa tarvittaessa perusrekisterin tietojen käsittelyä koskevassa päätöksessä tai luvassa määräykset ja menettelytavat luovutettujen tietojen hävittämislä.

Käyttäjän on perusrekisterinpitäjän antamien ohjeiden mukaisesti hävitettävä perusrekisteritiedoista muodostettu henkilörekisteri, kun se ei ole enää käyttötarkoituksen kannalta tarpeellinen, jollei rekisteriin talletettuja tietoja ole erikseen säädetty tai määrätty säilytetäviksi tai jollei rekisteriä siirretä julkiseen arkistoon⁴⁸.

Perusrekisterinpitäjä on velvollinen noudattamaan valtionhallinnon tietoturvallisuudesta annettua valtioneuvoston asetusta⁴⁹ ja ottamaan sen velvoitteet huomioon antaessaan perusrekisterin tietojen käsittelyä koskevan päätöksen tai luvan. Lisäksi perusrekisterinpitäjän on otettava huomioon valtiovarainministeriön asettaman Valtionhallinnon tietoturvalisuuden johtoryhmän (VAHTI) antama kaikki tietoturvallisuuden osa-alueet kattava VAHTI-ohjeistus⁵⁰.

⁴⁴ Esim. HetiL 48 § ja VTL 78 §

⁴⁵ HetiL 32 §, vrt. myös JulkL 18 §

⁴⁶ HetiL 39 §

⁴⁷ Esim. VTL 5 luku

⁴⁸ HetiL 34 ja 35 §

⁴⁹ Valtioneuvoston asetus tietoturvallisuudesta valtionhallinnossa (681/2010). Asetuksessa säädetään valtionhallinnon viranomaisten asiakirjojen käsittelyä koskevista yleisistä tietoturvallisuusvaatimuksista sekä asiakirjojen luokittelun perusteista ja luokittelua vastaavista asiakirjojen käsittelyssä noudatettavista tietoturvallisuusvaatimuksista.

⁵⁰ Voimassa olevat ohjeet ja määräykset on saatavissa seuraavasta verkko-osoitteesta:

http://www.vm.fi/vm/fi/16_ict_toiminta/009_Tietoturvallisuus/02_tietoturvaohjeet_ja_määräykset/index.jsp

9. Maksut ja kustannusten jako

Valtion viranomaisten suoritteiden maksullisuuden ja suoritteista perittävien maksujen suuruuden yleisistä perusteista sekä maksujen muista perusteista säädetään laissa⁵¹. Viranomaisen *julkisoikeudellisesta suoritteesta*⁵² valtiolle perittävän maksun suuruuden tulee vastata suoritteen tuottamisesta valtiolle aiheutuvien kokonaiskustannusten määrää (omakustannusarvo)⁵³. Muiden suoritteiden (*liiketaloudelliset suoritteet*) hinnoista päätetään liiketaloudellisin perustein⁵⁴. Julkisoikeudellisten suoritteiden maksut määrää perusrekisterin pitäjää ohjaava ministeriö maksuasetuksella ja liiketaloudellisten suoritteiden maksut rekisterinpitäjä maksupäätöksellä⁵⁵.

Perusrekisterinpitäjä perii **käyttäjältä** perusrekisterin tietosuoritteista ja -palveluista edellä mainituin perustein määräytyvät maksut, jollei suoritetta tai palvelua ole erikseen laissa tai lain nojalla säädetty maksuttomaksi⁵⁶.

Rekisterinpitäjän tietosuoritteista ja -palveluista perimien maksujen lisäksi tietojen **käyttäjää** saattaa olla velvollinen suorittamaan tietopalvelun teknisestä toteuttamisesta ja jatkojalostamisesta vastaavan yrityksen tai yhteisön veloittamat maksut.

Julkisoikeudellisten suoritteiden maksut **perusrekisterinpitäjä** saa periä siinä järjestyksessä kuin verojen ja maksujen perimisestä ulosottotoimin annetussa laissa (367/61) säädetään. Liiketaloudellisten suoritteiden maksujen perimisessä rekisterinpitäjän on noudatettava, mitä yksityisoikeudellisten saatavien perinnästä säädetään.

10. Immateriaalioikeudet

Perusrekistereihin mahdollisesti liittyvät immateriaalioikeudet (esim. sui generis tietokantasuoja tai luettelosuoja) kuuluvat Suomen valtiolle. Suomen valtiota edustaa tältä osin asianomainen **perusrekisterinpitäjä**.

Perusrekisterien tietosuoritteiden ja -palvelujen tuotenimet saattavat olla immateriaalioikeudellisesti suojattuja.

⁵¹ Valtion maksuperustelaki (150/1992)

⁵² Valtion maksuperustelaki 3 §

⁵³ Valtion maksuperustelaki 6 §

⁵⁴ Valtion maksuperustelaki 7 §

⁵⁵ Valtion maksuperustelaki 8 ja 9 §

⁵⁶ Esim. yritys- ja yhteisötietolaki 16 § 2 mom.

Liite 1**YHTEENVETO PERUSREKISTEREITÄ KOSKEVASTA KESKEISESTÄ YLEIS- JA ERI-
TYISLAINSÄÄDÄNNÖSTÄ****Yleislainsäädäntö**

Jollei alla mainituissa erityislaeissa toisin säädetä, sovelletaan perusrekistereihin talletettujen tietojen käsittelyyn ja luovuttamiseen viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetun lain (621/1999) ja henkilötietojen käsittelyyn henkilötietolain (523/1999) säännöksiä.

Erityislainsäädäntö

Väestötietojärjestelmän tietojen käsittelystä säädetään väestötietojärjestelmästä ja Väestörekisterikeskuksen varmennepalveluista annetussa laissa (661/2009), kiinteistötietojärjestelmän tietojen käsittelystä kiinteistötietojärjestelmästä ja siitä tuotettavista tietopalveluista annetussa laissa (453/2002), kaupparekisterin tietojen käsittelystä kaupparekisterilaissa (129/1979), yhdistysrekisterin tietojen käsittelystä yhdistyslaissa (503/1989), säätiörekisterin tietojen käsittelystä säätiölaissa (109/1930) sekä yritys- ja yhteisötietojärjestelmän tietojen käsittelystä yritys- ja yhteisötietolaissa (244/2001).

Liite 2

YHTEENVETO KÄYTTÄJÄÄ KOSKEVISTA EHDOSTA

Tähän yhteenvetoon on koottu edellä olevissa yleisissä käyttöehdoissa käyttäjää koskevat keskeiset ehdot. Siinä tapauksessa, että käyttäjä on myös rekisterinpitäjä, on käyttäjän noudatettava kaikkia laissa tai sen nojalle rekisterinpitäjälle asetettuja velvoitteita.

2. Tietojen käsittelyä koskeva päätös tai lupa

- Käyttäjän on pyydettävä perusrekisterin tietojen käsittelyä perusrekisterinpitäjälle osoitetulla suullisella tai kirjallisella hakemuksella/pyynnöllä, jossa on ilmoitettava ainakin pyydetty tiedot, tietojen käyttötarkoitus ja käsittelyn peruste (siv. 2).
- Käyttäjää voi hakea oikaisua ja/tai valittaa perusrekisterinpitäjän antamaan kielteiseen päätökseen. Oikaisuvaatimus tehdään perusrekisterinpitäjälle ja valitus hallinto-oikeudelle (siv. 2).

3.1 Henkilötietojen käsittelyn yleiset periaatteet ja edellytykset perusrekisterinpitäjän ja käyttäjän kannalta

- Käyttäjän on otettava perusrekisteristä luovutettujen tietojen käsittelyssä huomioon henkilötietolaissa säädetty henkilötietojen käsittelyn yleiset periaatteet, joita ovat huolellisuusvelvoite, käsittelyn suunnitelmallisuusvelvoite, käyttötarkoitussidonnaisuuden periaate, tarpeellisuusvaatimus, virheittämyysvaatimus sekä myös viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetty hyvä tiedonhallintatapa (siv. 2).
- Käyttäjää koskevat myös henkilötietolain säännökset henkilötietojen käsittelyn yleisistä edellytyksistä, joita ovat mm. laissa säädetyn tai sen nojalla määrätyn tehtävän tai veloitteen suorittaminen, käyttäjän ja rekisteröidyn välinen asiallinen yhteys (yhteysvaatimus) sekä rekisteröidyn antama nimenomainen suostumus (siv. 3).

3.2 Rekisteröidyn oikeudet henkilötietojen käsittelyssä

- Käyttäjän on otettava huomioon henkilötietojen käsittelyssä seuraavat rekisteröidylle kuuluvat oikeudet, joita ovat henkilötietolaissa säädetty informointi tietojen käsittelystä, tarkastusoikeus, tiedon korjaaminen ja kiello-oikeus sekä viranomaisten toiminnan julkisuudesta annetussa laissa säädetty asianosaisen oikeus tiedonsaantiin ja oikeus saada tieto itseään koskevasta asiakirjasta (siv. 3).

4. Tietojen julkisuus ja salassapito

- Käyttäjää saattaa koskea luovutettuja/käsiteltäviä tietoja koskeva vaitiolovelvollisuus ja hyväksikäyttökielto (siv. 4).

5.1 Perusrekistereitä koskevia toiminnallisia laatutekijöitä

- Käyttäjällä on oikeus vaatia, että perusrekisterinpitäjä täyttää hallintolaissa tarkoitetun hyvän hallinnon perusteiden mukaisen toiminnan laatua koskevan vähimmäistason (siv. 5).
- Käyttäjällä on pyynnöstä oikeus saada perusrekisterinpitäjältä arvio tietojen käsittelyä koskevan päätöksen tai luvan antamisajankohdasta (siv. 5).

5.2 Perusrekisterien tietojen sisällöllisiä laatutekijöitä

- Käyttäjä vastaa siitä, että tietoja käytetään käyttötarkoituksen mukaisesti ja että tässä yhteydessä tietolähde ja tietojen ajantasaisuus on selvitettävissä (siv. 6).

6. Tietojen edelleenluovutus

- Käyttäjä ei voi yksipuolisesti siirtää perusrekisterin tietoja koskevaa käyttöoikeutta toiselle henkilölle tai organisaatiolle (siv. 6).
- Käyttäjän on suoramainoksessa, etämyynnissä ja muussa suoramarkkinoinnissa sekä markkina- ja mielipidetutkimuksen kyselyssä ja muussa näihin rinnastettavassa osoitteellisessa lähetyksessä, jota varten henkilön nimi- ja yhteystiedot on hankittu perusrekisteristä, ilmoitettava tiedonhankinnassa käytetyn perusrekisterin nimi, rekisterinpitäjä ja tämän yhteystiedot (*osoitelähteen ilmoittaminen*). Puhelinmyynnissä perusrekisterin tietojen käyttäjän on annettava vastaavat tiedot pyynnöstä (siv. 6).

7. Luovutusehtojen muuttaminen ja käyttöoikeuden peruuttaminen

- Käyttäjää koskevat laissa asetetut perusrekisterien tietojen käsittelyyn liittyvien velvoitteiden rikkomista koskevat rangaistussäännökset (siv. 7).

8. Tietojen käyttö ja suojaus

- Tietosuojavaltuutetulla on yleinen oikeus salassapitosäännösten estämättä saada käyttäjältä tiedot käsiteltävistä henkilötiedoista sekä kaikki tiedot, jotka ovat tarpeen henkilötietojen käsittelyn lainmukaisuuden valvonnassa (siv. 7).
- Käyttäjän on perusrekisterinpitäjän antamien ohjeiden mukaisesti hävitettävä perusrekisteritiedoista muodostettu henkilörekisteri, kun se ei ole enää käyttötarkoituksen kannalta tarpeellinen, jollei rekisteriin talletettuja tietoja ole erikseen säädetty tai määrätty säilytettäväksi tai jollei rekisteriä siirretä julkiseen arkistoon (siv. 7).

9. Maksut ja kustannusten jako

- Perusrekisterinpitäjä perii käyttäjältä perusrekisterin tietosuoritteista ja -palveluista maksut, jollei suoritetta tai palvelua ole erikseen laissa tai lain nojalla säädetty maksuttomaksi (siv. 8).
- Rekisterinpitäjän tietosuoritteista ja -palveluista perimien maksujen lisäksi tietojen käyttäjää saattaa olla velvollinen suorittamaan tietopalvelun teknisestä toteuttamisesta ja jatkojalostamisesta vastaavan yrityksen tai yhteisön veloittamat maksut (siv. 8).